

Πόσο ορθή είναι κατά τη γνώμη σας η αυστηροποίηση των ποινικών κυρώσεων στην ελληνική πραγματικότητα;

Ελένη Λάμπρου

Τελειόφοιτη Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Εικόνα: Lisa Nelson

Αυστηροποίηση μέσω της αύξησης της διάρκειας των στερητικών της ελευθερίας ποινών;

Τα τελευταία χρόνια, ο Έλληνας ποινικός νομοθέτης «ρέπει» διαρκώς προς την αυστηροποίηση των ποινικών κυρώσεων, η οποία τείνει να λάβει διαστάσεις δόγματος και να καταστεί αυτοσκοπός.¹ Η αυστηροποίηση των ποινών μπορεί να πάρει πλείονες μορφές. Το παρόν κείμενο επικεντρώνεται σε μια ειδικότερη μορφή της, την αύξηση του ύψους των *απειλούμενων πλαισίων ποινής* (*Strafrahmenverschiebung*).

1. Φυτράκης, Η ποινική αυστηρότητα ως πολιτικό δόγμα, συμβολή στο συνέδριο της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων με θέμα «Αντεγκληματική πολιτική, Ποινική νομοθεσία και Δικαιοσύνη» (23-24 Νοεμβρίου 2024). Η παρακολούθηση των ομιλιών είναι δυνατή στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://www.youtube.com/watch?v=UDkxEav9Ztk>

Αρχικώς, με τον ν. 4619/2019 επετεύχθη μείωση του ύψους των ποινών² και προσέγγιση του προτύπου του περιοριστικού ανταποδοτισμού της ποινής (limiting retributivism)³ – κάτι αναγκαίο ενόψει των πληθωριστικών πιέσεων που είχε ασκήσει η εδώ και δεκαετίες υιοθέτηση μιας στρατηγικής έμμεσων μειώσεων των ποινών (κυρίως μέσω των θεσμών της μετατροπής, της αναστολής, της υφ' όρον απολύσεως και του ευεργετικού υπολογισμού),⁴ την οποία ασμένως διαπίστωσε η νομική κοινότητα.⁵ Χαρακτηριστικώς, προτού ο ν. 4855/2021 επανεισαγάγει αποκλειστικώς την ισόβια κάθειρξη ως ποινή για ορισμένα κακουργήματα,⁶ ο ν. 4619/2019 (ΠΚ 2019), απορρίπτοντας μια τέτοια συμβολική πρόβλεψη⁷ περί αποκλειστικής ποινής, είχε εισαγάγει διαζευκτικώς ως ποινή για ορισμένα σοβαρά κακουργήματα (π.χ. άρθρα 299 παρ. 1, 336 παρ. 3 και 380 παρ. 2 ΠΚ)⁸ την πρόσκαιρη κάθειρξη πέραν της ισόβιας. Το δε άρθρο 85 ΠΚ τροποποιήθηκε εις τέτοιον τρόπο, ώστε να είναι δυνατή υπό προϋποθέσεις η διπλή μείωση

2. Καϊάφα, Βασικές Αρχές του κράτους δικαίου, ο νέος Ποινικός Κώδικας και οι τροποποιήσεις του, ΠοινΧρ 2020, 176, Παύλου, Δημήτρηνας, *Κοσμάτος*, Οι κυρώσεις στον νέο Ποινικό Κώδικα, 2023, 21 (με αναφορές στην Αιτιολογική Έκθεση ΠΚ: «Οι Κώδικες της βασικής νομοθεσίας φιλοδοξούν να συναρμόσουν σε ενιαίο σύνολο κανόνες, η συνοχή των οποίων επιτρέπει τη σταθερότητα και την ασφάλεια του οικείου κλάδου δικαίου, στο πλαίσιο της τελολογικής ενότητας της έννομης τάξη[...], με σταθερά ενοποιητικά στοιχεία που θα καταστήσουν αποτελεσματική την άσκηση της αντεγκληματικής πολιτικής...»), 23, 29 (ιδίως υποσημ. 71), 31-33, Μπενάκη-Ψαρρούδα, Προβλήματα της Ποινικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα και οι νέοι Ποινικοί Κώδικες, ΠοινΧρ 2020, 5, Νάντος, Μειωμένη ποινή και συρροή λόγων μείωσης της ποινής στο νέο Ποινικό Κώδικα (άρθρα 83 και 85 ΠΚ), ΠοινΧρ 2021, 321-329, Τζαννετάκη, Ο Ποινικός Κώδικας του 2019 και οι διαδοχικές τροποποιήσεις του έως και τον ν. 5090/2024, Μια κριτική αφηγηματική ανάλυση της διπλής αλλαγής παραδείγματος στην ελληνική νομοθεσία για τις ποινές, ΠοινΧρ 3/2024, 163-164.

3. Τζαννετάκη, Το Σωφρονιστικό Σύστημα και το νέο Σύστημα Ποινών του ΠΚ: η προσπάθεια για την επίτευξη μιας υγιούς σχέσης, ΠοινΧρ 2019, 415.

4. Τζαννετάκη, Η Στρατηγική Έμμεσης Μείωσης των Ποινών: Η εξάντληση των ορίων της και η ανάγκη αλλαγής παραδείγματος, *The Art of Crime*, 1/2016 (ιδίως υπό 3. *Η στρατηγική έμμεσης μείωσης των ποινών*), ίδια, ΠοινΧρ 3/2024, 161-162, ίδια, ΠοινΧρ 2019, 412.

5. Η πλειοψηφία στην υπ' αριθμ. 14/2021 απόφαση του ΑΠ, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ακολούθησε την κρατούσα άποψη για μειωμένο **πλαίσιο ποινής φυλάκισης 2 ετών έως κάθειρξης 8 ετών**, όμως είναι καίριας σημασίας η θέση της μειοψηφίας της εισηγήτριας που υιοθέτησε την άποψη της επιστήμης για **πλαίσιο ποινής φυλάκισης 1 έτους έως κάθειρξης 8 ετών**, επισημαίνοντας ότι «**από το πνεύμα του νέου ποινικού κώδικα (εξορθολογισμός και πρόβλεψη ηπιότερων ποινών) θα πρέπει να αποβλέπει σε αμφότερα τα προβλεπόμενα όρια ποινής και όχι στο ανώτερο όριο αυτής και εφόσον συντρέξει περίπτωση μείωσης αυτής (ποινής), να εφαρμόσει τη μείωση που προκύπτει από το συνδυασμό της δεύτερης και τρίτης των περιπτώσεων του άρθρου 83 ΠΚ [...]**»· κριτική επί της κρατούσας αυτής άποψης της νομολογίας (όπως αυτή είχε διατυπωθεί και στην υπ' αριθμ 322/2018 απόφαση του ΑΠ, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) από Σάμιο, Η μείωση της ποινής επί αδικημάτων για τα οποία απειλείται (διαζευκτικώς) κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη τουλάχιστον δέκα ετών, ΠοινΧρ 5/2024, 321-332, ίδιο, Περί του κατωτάτου ορίου του πλαισίου ποινής επί συνδρομής λόγου μείωσης αυτής (άρθρο 83 ΠΚ) για αδίκημα κατά του οποίου απειλείται ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης χωρίς περαιτέρω προσδιορισμό, ΠοινΧρ 2019, 74-80.

6. Άρθρο 63 [Άρθρο 61 ΣχΝ] και Άρθρο 89 [Άρθρο 87 ΣχΝ] της Αιτιολογικής Έκθεσης του ν. 4855/2021, Παύλου, Δημήτρηνας, *Κοσμάτος*, 2023, 27-31.

7. Χαραλαμπίκης, Ο νέος Ποινικός Κώδικας – Δύο χρόνια μετά, ΠοινΧρ 2021, 568-569, πρβλ την υπ' αριθμ. 750/2020 απόφαση του ΑΠ, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

8. Αναστασοπούλου εις Χαραλαμπίκη, Ο Νέος Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του ν.4619/2029, Τομ Β', 2021, 2132, Μπουρμάς εις Χαραλαμπίκη, 2021, 2937 - 2938, Συμεωνίδου-Ναζίρης, Το σύστημα ποινών στο ελληνικό ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 2020, 83.

της ποινής και το κατώτερο όριο του πλαισίου ποινής να *μειωθεί από τα 5 στα 3 έτη*⁹ (δυνατότητα που καταργήθηκε με τον ν. 5090/2024).¹⁰ Με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 463 παρ. 3α΄ ΠΚ επήλθε, τέλος, μείωση του πλαισίου των επαπειλούμενων ποινών στους ειδικούς ποινικούς νόμους.¹¹ Ωστόσο, ιδίως με τους ν. 4637/2019,¹² 4855/2021,¹³ 4985/2022, 5093/2023 και 5090/2024¹⁴, ο νομοθέτης –προδήλως διαφοροποιημένος ιδεολογικά έναντι του πνεύματος εξορθολογισμού των ποινών του ν. 4619/2019– υιοθέτησε τη διάχυτη στον δημόσιο διάλογο ρητορεία τιμωρητικότητας έναντι πλειόνων κοινωνικών κατηγοριών δραστών¹⁵ (π.χ. ανήλικοι,¹⁶ γονείς, παιδεραστές¹⁷) και εγκλημάτων¹⁸ (π.χ. ενδοοικογενειακή βία,¹⁹ αθλητική βία, πε-

9. Κοσμάς/Μαρτίνης εις Χαραλαμπάκη, Τομ. Α΄, 2021, 678-680, Σάμιος, Ζητήματα συρροής λόγων μείωσης της ποινής υπό τον νέο Ποινικό Κώδικα, ΠοινΧρ 2020, 241-249, Συμεωνίδου-Ναζίρης, ΠοινΧρ 2020, 89.

10. Τζαννετάκη, ΠοινΧρ 3/2024, 168-169.

11. Παύλου, Δημήτρηνας, *Κοσμάτος*, 2023, 34, Νάντος, ΠοινΧρ 2021, 325, πρβλ την υπ’ αριθμ. 1392/2019 απόφαση του ΑΠ, ΤΝΠ ΝΟΜΟΓια μια κριτική αποτίμηση των τροποποιήσεων του άρθρου 463 ΠΚ βλ. Καϊάφα, ΠοινΧρ 2020, 174.

12. Καραγκούνης, Το πρόβλημα των διαζευκτικά επαπειλούμενων ποινών, ΠοινΧρ 2023, 570 [ιδίως υποσημ. 17: «B) Για το έγκλημα της έκθεσης σε κίνδυνο αντιποίνων από αμέλεια (άρθρο 142) ο ΠΚ/2019 αρχικά απειλούσε κατά σειρά παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή, ωστόσο η διάταξη τροποποιήθηκε με τον Ν. 4637/2019, καθόσον «[...] η χρηματική ποινή, ως βαρύτερη, προηγείται της κοινωφελούς εργασίας, σύμφωνα με τις επιλογές του νομοθέτη που ισχύουν και στα υπόλοιπα εγκλήματα του Ποινικού Κώδικα» (ΑιτΕκθ Ν. 4637/2019, υπό Άρθρο 3, 2), Μπενάκη -Ψαρούδα, ΠοινΧρ 2020, 5 (ιδίως υποσημ. 26)· ίσως προς την ορθή κατεύθυνση όσον αφορά το έγκλημα του άρθρου 336 παρ. 3 ΠΚ, βλ. Συκιώτη/Παπαγεωργίου-Γονατάς εις Χαραλαμπάκη, 2021, 2491, Τσιακουμάκης εις Χαραλαμπάκη, 2021, 2010.

13. ΑιτΕκθ Ν. 4855/2021, 1, Καραγκούνης, ΠοινΧρ 2023, 570 [ιδίως υποσημ. 17: «A) Για το έγκλημα της σωματικής βλάβης από αμέλεια (άρθρο 314) ο ΠΚ/2019 αρχικά απειλούσε κατά σειρά παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή ή φυλάκιση έως 2 έτη, ενώ για το έγκλημα της αυτοδικίας παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή, ωστόσο η σειρά των επαπειλούμενων ποινών μετεβλήθη με τον Ν. 4855/2021 [...] προκειμένου να εναρμονιστεί η διάταξη με την φθίνουσα σχέση της βαρύτητας των κύριων ποινών, ήτοι στερητική της ελευθερίας, χρηματική ποινή, παροχή κοινωφελούς εργασίας» (ΑιτΕκθ Ν. 4855/2021, υπό Άρθρο 68, 130)], Μοροζίνης, Σκέψεις για την υπ’ όρον απόλυση μετά το Ν. 4855/2021, ΠοινΧρ 2022, 495, Παύλου, Δημήτρηνας, *Κοσμάτος*, 2023, 26, 31-33. Για την αυστηροποίηση των όρων της υπ’ όρον απολύσεως κατ’ άρθρο 105^A ΠΚ, που συνιστά μια άλλη μορφή αυστηροποίησης των ποινών, βλ. Δημητράτο, Η κατ’ οίκον έκτιση της ποινής και η υπ’ όρον απόλυση κρατούμενου στον νέο Ποινικό Κώδικα, ΠοινΧρ 2022, 484-486· κριτική επί των αλλαγών που επέφερε ο ν. 4855/ 2021 στο άρθρο 105^A ΠΚ από Μοροζίνη, ΠοινΧρ 2022, 488-499.

14. Κατά το άρ. 2 του ν. 5090/2024, «αντικείμενο του παρόντος νομοθετήματος είναι η ενίσχυση της εγκληματοπροληπτικής λειτουργίας της ποινής μέσω των αρχών της γενικής και ειδικής πρόληψης» και ενδεικτικώς παρατίθεται ως μέσο επίτευξης αυτού του στόχου η «αυστηροποίηση των ποινών που προβλέπονται για εγκλήματα μείζονος ποινικής απαξίας», Καϊάφα, ΠοινΧρ 4/2024, 254-255, Τζαννετάκη, ΠοινΧρ 3/2024, 168-169.

15. Οράτε ανωτέρω την υπ’ αριθμ. 1 υποσημείωση.

16. Καϊάφα, ΠοινΧρ 4/2024, 247 («διεύρυνση του ανώτατου ορίου της διάρκειας του περιορισμού τους σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων σε περίπτωση αξιόποινων πράξεων που απειλούνται με ισόβια ή πρόσκαιρη κάθειρξη ανώτερη των δέκα ετών από τα 8 στα 10 έτη»).

17. Αδάμπας, Ζητήματα σχετικά με τις αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας στα γενετήσια εγκλήματα, ΠοινΧρ 2023, 401.

18. Οράτε ανωτέρω την υπ’ αριθμ. 1 υποσημείωση.

19. Καϊάφα, ΠοινΧρ 4/2024, 248.

ριβαλλοντικά αδικήματα, διατάραξη συγκοινωνιών²⁰), κάνοντας ρητά λόγο σε ορισμένες αιτιολογικές εκθέσεις για «ενίσχυση της ασφάλειας και προστασία του κοινωνικού συνόλου από την ολοένα αυξανόμενη εγκληματικότητα», δίδοντας το προβάδισμα στον θυματοκεντρισμό, προκαλώντας ηθικό πανικό²¹ και εν τέλει μετατρέποντας το ελληνικό ποινικό δίκαιο σε εργαλείο παραγωγής εντυπώσεων.²² Πρέπει να επισημανθεί ότι η αύξηση της διάρκειας των στερητικών της ελευθερίας ποινών ειδικά από τον **ν. 5090/2024 (ο οποίος έθεσε πάλι το ανώτατο όριο της στερητικής της ελευθερίας ποινής στα 20 έτη, έναντι των 15 ετών που προέβλεπε το άρθρο 52 παρ. 2 ΠΚ 2019 στην αρχική μορφή του)** δεν υιοθετήθηκε κατόπιν υπόδειξης νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, επιρρωνύοντας την άποψη ότι ήταν προπαντός μια κίνηση πολιτικού συμβολισμού, που δεν συμβάδιζε με τις απαιτήσεις της ασφάλειας δικαίου και τις αρχές του κράτους δικαίου. Διαχρονικά, εξάλλου, η αύξηση της έντασης της ποινικής καταστολής σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων (π.χ. φορολογικών αδικημάτων,²³ μη είσπραξης χρεών προς το Δημόσιο) αποτέλεσε προσπάθεια της εκάστοτε κυβέρνησης να συγκαλύψει ελλείψεις και χρόνια προβλήματα του κρατικού ελεγκτικού μηχανισμού.²⁴

Μολονότι το αυστηρό πλαίσιο ποινών δεν συνεπάγεται αυτομάτως και την επιβολή υψηλών ποινών,²⁵ είναι πιθανό ότι οι δικαστές υπό την πίεση του επίπλαστου «κοινού περί δικαίου αισθήματος» (καίτοι δεν θα έπρεπε να υφίστανται τέτοια πίεση)²⁶ θα εξαντλήσουν την αυστηρότητά τους σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων ή/και δραστών, εφόσον απασχολούν εκείνη την περίοδο την επικαιρότητα.

20. Τσιακουμάκης εις Χαραλαμπάκη, 2021, 2008-2009, 2011, 2019 - 2020.

21. Παύλου, Δημήτρηνας, *Κοσμάτος*, 2023, 16 (ιδίως υποσημ. 50).

22. Αδάμπα, Η τάση αυστηροποίησης της ποινικής νομοθεσίας και η επίδρασή της στον εφαρμοστή του δικαίου, συμβολή στο συνέδριο της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων με θέμα «Αντεγκληματική πολιτική, Ποινική νομοθεσία και Δικαιοσύνη» (23-24 Νοεμβρίου 2024). Η παρακολούθηση των ομιλιών είναι δυνατή στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://www.youtube.com/watch?v=UDkxEan9Ztk>, Καϊάφα, ΠοινΧρ 2020, 176, Συμεωνίδου-Ναζίρης, ΠοινΧρ 2020, 85.

23. Δημήτρηνας, Ζητήματα διαχρονικού δικαίου στα εγκλήματα φοροδιαφυγής Συμβολή στην εφαρμογή του άρθρου 2 § 1 Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2021, 4, ίδιος, Τα εγκλήματα φοροδιαφυγής, η παραγραφή τους και η αναστολή της: διάλογος με τη νομολογία, ΠοινΔικ 2023, 772-785.

24. Ανδρεάδης, Ζητήματα διαχρονικού δικαίου σχετικά με το αδίκημα της μη καταβολής χρεών προς το δημόσιο (άρθρα 2 και 469 του νέου ΠΚ), ΠοινΧρ 2020, 160 (πρβλ υποσημ. 3), Μπιτζιλέκης, Η κατανομή του ρυθμιστικού πεδίου μεταξύ ποινικού νομοθέτη και δικαστή (με αφορμή τον νέο Ποινικό Κώδικα, ΠοινΧρ 2019, 453 (πρβλ υποσημ. 51).

25. Τζαννετάκη, ΠοινΧρ 2019, 412.

26. Κριτική στο γεγονός ότι το «κοινό περί δικαίου αισθήμα» έχει καταστεί *in malam partem* ερμηνευτική παράμετρος ασκούν μεταξύ άλλων οι Αδάμπα, ΠοινΧρ 2023, 401, Παπαδημητράκης, Έννοια πρότερου σύννομου βίου, Παρατηρήσεις επί της υπ' αριθμ. 2/2022 ΟΛΑΠ, ΠοινΔικ 2022, 884-885 (πρβλ υποσημ. 17) και Χαραλαμπάκης, Η ελαφρυντική περίπτωση του πρότερου σύννομου βίου μετά την ΟΛΑΠ 2/2022, ΠοινΔικ 2022, 517-521 (2/2022 ΟΛΑΠ, ΠοινΧρ 2022, 359-65).

Σε κάθε περίπτωση, η αύξηση της διάρκειας των ποινών δεν μπορεί να συνδέεται μονοσήμαντα με στόχους αντεγκληματικής πολιτικής. Ούτως ή άλλως, δεν συμβάλλει σχεδόν καθόλου στη μείωση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα. Τούτο αποδεικνύεται από μελέτες μεγάλης κλίμακας σε παγκόσμιο επίπεδο²⁷ και διαπιστώνεται από τη νομική κοινότητα (με ελάχιστες μεμονωμένες αντίθετες απόψεις)²⁸ επ' αφορμής εγκλημάτων που μονοπωλούν περιοδικώς το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης (π.χ. αθλητική βία).²⁹ Πρέπει να επισημανθεί ότι βάσει των στατιστικών στοιχείων της ελληνικής αστυνομίας, μεταξύ των ετών 2020 και 2022, όποτε και αυξήθηκε το ύψος των ποινών, αυξήθηκε παράλληλα και το ποσοστό των εγκλημάτων κατά 26,27%!³⁰ Σημειωτέον ότι ούτε το ολοένα αυξανόμενο πλήθος των κρατουμένων αντιστοιχεί σε ανάλογη αύξηση της εγκληματικότητας στην χώρα.³¹

Γενικώς, η αυστηροποίηση των ποινών δεν άσκησε μέχρι στιγμής θετική επιρροή στην ελληνική κοινωνία όσον αφορά τη μείωση της εγκληματικότητας, πράγμα που προκύπτει και από το γεγονός ότι στη χώρα μας πολλάκις εξαγγέλθηκαν χωρίς πρακτικό αντίκρυσμα πολιτικές περί «μηδενικής ανοχής»,³² οι οποίες διατυπώθηκαν μεν το πρώτον στην Αμερική, αλλά επηρέασαν και την Ευρώπη.³³ Οι τελευταίες δεν οδήγησαν στατιστικώς σε περιορισμό της εγκληματικότητας.

Η αύξηση του πλαισίου των ποινών δεν μπορεί, εξάλλου, να έχει θετικό αντίκτυπο στην ελληνική κοινωνία όσον αφορά την μείωση της εγκληματικότητας, όσο το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα ασφυκτιά λόγω του υπερπληθυσμού των φυλακών.³⁴ Δεν είναι τυχαίο ότι η αυστηρο-

27. Καϊάφα, ΠοινΧρ 4/2024, 246-247, Μπενάκη-Ψαρούδα, ΠοινΧρ 2020, 5 (ιδίως υποσημ. 25), Παπανικολάου, Πέρα από το αδιέξοδο της αυστηροποίησης: εναλλακτικές λύσεις στην αντεγκληματική πολιτική, συμβολή στο συνέδριο της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων με θέμα «Αντεγκληματική πολιτική, Ποινική νομοθεσία και Δικαιοσύνη» (23-24 Νοεμβρίου 2024), [βλ. ιδίως μελέτη Zimring κ.ά (2001) για την εισαγωγή των τριών χτυπημάτων («three strikes and you're out»), μελέτη Loftin and McDowall (1981-1984) για την επιβαρυντική κατάσταση της χρήσης όπλου και μελέτη Nagin and Pepper (2012) για την θανατική ποινή], η παρακολούθηση των ομιλιών δυνατή στον σύνδεσμο: <https://www.youtube.com/watch?v=UDkxEav9Ztk>

28. Βούλγαρης, Η συστηματική και διαχρονική υποβάθμιση της ποινικής καταστολής και ο νέος Ποινικός Κώδικας, ΠοινΔικ 2019, 783-786.

29. Σακελλαροπούλου, Η ποινική αντιμετώπιση των φαινομένων της βίας και της χειραγώγησης αγώνων στη σύγχρονη αθλητική πραγματικότητα, 2024, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

30. Συμεωνίδου, Προς μια νέα αυστηροποίηση του ποινικού δικαίου, ΠοινΔικ 2023, 1074.

31. Βιδάλη, Αντεγκληματική πολιτική: Από τη Μικροεγκληματικότητα έως το Οργανωμένο Έγκλημα, 2014, 38, Παύλου, Δημήτρηνας, Κοσμάτος, 2023, 18 (ιδίως υποσημ. 59).

32. Αντωνοπούλου, Σύγχρονες τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής: η πολιτική της μηδενικής ανοχής και τα μέτρα διαχείρισης κρίσεων 2010, 84-87, 237-248, Βιδάλη, 2014, 34-35, Κουράκης, Η ποινική καταστολή - Μεταξύ παρόντος και μέλλοντος, 2009, 343-344, Τζανεττάκη, Ο νεοσυντηρητισμός και η πολιτική της μηδενικής ανοχής, 2006, 123.

33. *Wacquant L.*, *Les Prisons de la misère*, εκδ. *Raisons d'agir*, 2015, ιδίως, *The curious eclipse of prison ethnography in the age of mass incarceration*, *Ethnography*, 2002, 371-397.

34. Κουράκης, Η Κοινωνική Δικαιοσύνη ως νέος στόχος της Αντεγκληματικής Πολιτικής, ΠοινΧρ 2018, 577-586 (ιδίως υποσημ. 37).

ποίηση των ποινών χαρακτηρίζεται ως σημείο κατάρρευσης του συστήματος.³⁵ Η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό ποινών μεγάλης διάρκειας μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών,³⁶ αλλά και υπερπληθυσμού στις φυλακές.³⁷ Κατά συνέπεια, ο Έλληνας ποινικός νομοθέτης παραμένει δέσμιος ενός φαύλου κύκλου και ακροβατεί μεταξύ της συνεχούς αύξησης της διάρκειας των ποινών και της αναζήτησης στρατηγικής έμμεσης μείωσής τους.³⁸ Το πρόβλημα εντοπίζεται ιδίως σε επίπεδο πρακτικό. Δεδομένων των πλειόνων καταδικών της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ³⁹ λόγω των εξευτελιστικών συνθηκών κράτησης ένεκα και του υπερπληθυσμού, η περαιτέρω αύξηση του ύψους των ποινών δημιουργεί ακόμα περισσότερα προβλήματα στη χώρα, που οφείλει να ανταποκρίνεται στις διεθνείς υποχρεώσεις της, οι οποίες εκπορεύονται από τα κυρωμένα και επικυρωμένα διεθνή κείμενα⁴⁰, καθώς και στην υποχρέωση δικαστικής συνεργασίας με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες σε ποινικές υποθέσεις.

Εν κατακλείδι, η αυστηροποίηση των ποινών δεν συνάδει με την ελληνική πραγματικότητα, καίτοι εμφανίζεται ως ο «φθηνότερος» τρόπος αποτροπής εγκλημάτων.⁴¹ Κατά την περίφημη

35. Μπενάκη-Ψαρούδα, ΠοινΧρ 2020, 4.

36. Συμεωνίδου, ΠοινΔικ 2023, 1073.

37. Καϊάφα, ΠοινΧρ 4/2024, 246-247 (ιδίως υποσημ. 39, 40, 41), Κουράκης, 2009, 295-300 (αναλυτικοί πίνακες του αριθμού κρατουμένων κάθε φυλακής κατά την 1η Ιανουαρίου 1979-2009), 306, 333, Συμεωνίδου, ΠοινΔικ 2023, 1073, Τζαννετάκη, *The Art of Crime*, 1/2016 (ιδίως υπό 4. Η κρίση του Σωφρονιστικού Συστήματος), ίδια, Παθολογία του ισχύοντος συστήματος ποινών του Ποινικού Κώδικα. Σκέψεις και προτάσεις για μια εκ βάθρων αναθεώρησή του στο πλαίσιο του νέου Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2006, 590-592, ίδια, ΠοινΧρ 2019, 411.

38. Μπιτζιλέκης, Ποινικοποίηση της πολιτικής και πολιτικοποίηση του ποινικού δικαίου, ΠοινΧρ 2018, 418-420, Παύλου, Ένας φαύλος κύκλος χωρίς τέλος οι τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα (για την επιτάχυνση της δικαιοσύνης και την αποσυμφόρηση των φυλακών). Και μια πρόταση για μια συνολική, ουσιαστική και πρακτικά εφικτή λειτουργική αναθεώρηση του ποινικού μας συστήματος, ΠοινΔικ 2012, 925, Παύλου, Δημήτρηνας, *Κοσμάτος*, 2023, 19-20, Συμεωνίδου-Ναζίρης, ΠοινΧρ 2020, 85, Τζαννετάκη, *The Art of Crime*, 1/2016 (ιδίως υπό 2. Τιμωρητικότητα και στρατηγική έμμεσης μείωσης των ποινών. Διπολικότητα ή διγλωσσία;).

39. Για τις φυλακές Κορυδαλλού, βλ. Peers κατά Ελλάδα, 19.04.2001, Niesciecki κατά Ελλάδα, 04.12.2012· για τις φυλακές Λάρισας, βλ. Κανάκης κατά Ελλάδα, 12.12.2013, Καλαμιώτης κ.ά. κατά Ελλάδα, 29.10.2015· για τις φυλακές Τρίπολης, βλ. Τσόκας κ.ά. κατά Ελλάδα, 28.05.2014· για τις φυλακές Ναυπλίου, βλ. Λογοθέτης κ.ά. κατά Ελλάδα, 25.09.2014· για τις φυλακές Αλικαρνασού, βλ. Νικόλαος Αθανασίου κ.ά. κατά Ελλάδα, 23.10.2014· για τις φυλακές Δομοκού, βλ. Πιλάλης κ.ά. κατά Ελλάδα, 17.05.2018· για τις φυλακές Κορίνθου, βλ. Φιλιππόπουλος κατά Ελλάδα, 12.11.2015· για τις φυλακές Πατρών, βλ. Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδα, 13.11.2014· για τις φυλακές Ιωαννίνων, βλ. Νησιώτης κατά Ελλάδα, 10.02.2011· για τις φυλακές Κέρκυρας, βλ. Lutaniak κατά Ελλάδα, 25.06.2015, Abdo κ.ά. κατά Ελλάδα, 10.07.2018· για τις φυλακές Διαβατών, βλ. Μαρούγκας κατά Ελλάδα, 04.10.2018, Καργάκης κατά Ελλάδα, 14.01.2020.

40. Άρθρο 49 παρ. 3 του ΧΘΔΑ (Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2012/C 326/02, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 326/391, άρθρο 49 παρ.3: «Η αυστηρότητα της ποινής δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη προς το αδίκημα».) και άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως την 1/11/2022 δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Α' 205 το ΠΔ 76/2022 με τίτλο: Μεταγλώττιση-απόδοση στη δημοτική γλώσσα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του Πρώτου (Πρόσθετου) Πρωτοκόλλου της, άρθρο 3: «Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία»).

41. Χατζής, Τα οικονομικά του εγκλήματος, Τιμ. Τόμ. Σπινέλλη: Εγκληματολογικές Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις, 2010, 463.

φράση του Grotius: *puniendos non est ultra meritum*, δηλαδή δεν πρέπει να τιμωρείται κανείς πέρα από αυτό που αξίζει να πάθει (*de jure belli ad pacis*).⁴² Συνεπώς, ισχυρότερη αποτροπή υπόσχεται η διάρθρωση ενός ποινικού συστήματος όπου η σύλληψη και η καταδίκη παρίστανται κατά την αντίληψη του επίδοξου, εν δυνάμει δράστη ως βέβαιες.⁴³ Πρέπει δε να τίθεται ως πρόταγμα η νομιμότητα και όχι η σκοπιμότητα,⁴⁴ δηλαδή η τάση ικανοποίησης της κοινωνικής αντίδρασης για συγκεκριμένα εγκλήματα μέσω πολιτικών εντυπωσιασμού διά της αυξήσεως των απειλούμενων πλαισίων ποινής.

42. Κουράκης, 2009, 114.

43. Συμεωνίδου, *ΠοινΔικ* 2023, 1074, Χατζής, 2010, 463.

44. Πρβλ. Βιδάλη, 2014, 33-34.